

دکتر احمد ریسونی
استاد محمد جمال باروت

(گفتگوهای برای قرن جدید)

اجتهاد

(متن، واقعیت، مصلحت)

ترجمه

محمد محق

Raysuni, Ahmad

ریسونی، احمد

گفتگوهای برای قرن جدید: اجتهاد (متن، واقعیت، مصلحت) / احمد
ریسونی، محمد جمال باروت؛ ترجمه محمد محق... مشهد: شرکت به نشر، ۱۳۸۳.
۱۸۴ ص. (انتشارات آستان قدس رضوی، شرکت به نشر؛ ۶۴۶)

ISBN 964-02-0318-1

شابک: ۱-۳۱۸-۰۲-۹۶۴

عنوان اصلی: حوارات لقرن جدید: الاجتهاد (النص، الواقع، المصلحة).
عنوان به انگلیسی: independent Judgement (text, Reality, Advantage).
فهرست نویسی براساس اطلاعات فیفا.
کتابنامه به صورت زیر نویس.

۱. اجتهاد (اهل سنت) -- مناظره ها. ۲. ریسونی، احمد. Raysuni, Ahmad
مناظره ها. ۳. باروت، محمد جمال -- مناظره ها. الف. باروت، محمد جمال.
ب. محق، محمد، ۱۳۵۵ -- مترجم. ج. شرکت به نشر (انتشارات آستان قدس
رضوی). د. عنوان. ه. عنوان: اجتهاد (متن، واقعیت، مصلحت).

۲۹۷ / ۳۱

BP ۱۶۷ / ۴ / ۲۹ گ ۷

۱۳۸۳

م ۸۳-۳۸۲۰۰

کتابخانه ملی ایران

بَـنَـشَـر
انتشارات

۶۴۶

گفتگوهای برای قرن جدید

اجتهاد

(متن، واقعیت، مصلحت)

دکتر احمد ریسونی، استاد محمد جمال باروت

ترجمه محمد محق

ویراسته دکتر حسین صابری و حمیدرضا نگهبان

چاپ اول / ۱۳۸۵

۱۱۰۰ نسخه / رفقی

چاپ: مؤسسه چاپ و انتشارات آستان قدس رضوی

شابک: ۱-۳۱۸-۰۲-۹۶۴

حقی چاپ محفوظ است.

به نشر (انتشارات آستان قدس رضوی)

دفتر مرکزی: مشهد، ص. پ. ۹۱۳۷۵ / ۴۹۶۹، تلفن ۸۵۱۱۱۷۰، ۸۵۱۱۱۳۶-۷

نمابر: ۸۵۱۵۵۶۰، دفتر تهران: ۸۹۶۲۳۰۱، ۸۹۶۰۶۲۰

آدرس اینترنتی: www.behnashr.com پست الکترونیک: Publishing@behnashr.com

فهرست مطالب

موضوع	صفحه
یادداشت مترجم	۷
سخن ناشر عربی	۹
بخش نخست: اجتهاد میان متن، مصلحت و واقعیت دکتر احمد ریسونی (۷۵-۱۳)	
اجتهاد درست و نادرست	۱۶
اجتهاد میان آزادی و مسؤولیت	۲۰
متن و مصلحت	۳۲
شریعت مصلحت است و مصلحت شریعت	۳۳
کدام مصلحت را در نظر داریم	۳۶
ادعای تعارض میان متن و مصلحت	۴۰
۱. مسأله روزه	۴۲
۲. مسأله حجاب	۴۵
۳. بریدن دست دزد	۴۷
همکنشی مصلحت‌گرایانه با متن	۵۲

موضوع	صفحه
۱. معیار دانستن متن در تشخیص مصلحت.....	۵۲
۲. تفسیر مصلحت گرایانه از متن.....	۵۵
۳. اجرای مصلحت گرایانه متن.....	۵۷
فقه میان اجتهاد نظری و واقعیت عملی.....	۶۱
نقش اوضاع و شرایط در استنباط و اجرای احکام.....	۶۶

بخش دوم: اجتهاد میان متن و واقعیت استاد محمد جمال باروت (۱۴۰-۷۷)

بخش سوم: نقدها..... (۱۸۰-۱۴۱)

نقدی بر بحث استاد محمد جمال باروت دکتر احمد ریسونی ...	۱۴۳
نقدی بر بحث دکتر احمد ریسونی استاد محمد جمال باروت ...	۱۶۵
نمایه.....	۱۸۱

یادداشت مترجم

این کتاب نه برای عموم خوانندگان، بلکه برای کسانی به نگارش درآمده است که با مقوله‌های نوین دینی آشنایی بالنسبه ژرفی دارند.

این دسته از خوانندگان می‌دانند که تحولات دنیای امروز در اختراع آلات و ابزار تازه‌ای خلاصه نمی‌شود که هر روزه وارد زندگی انسانها می‌گردد و تغییرات محسوسی را به دنبال می‌آورد، بلکه از آن مهمتر، به میان آمدن اندیشه‌ها و دیدگاههای جدیدی است که در زمینه‌های دین، فلسفه، سیاست، اجتماع، اقتصاد، اخلاق، علم و ... مطرح می‌شود، و زمینه‌ساز بروز دگرگونیهای مرئی و نامرئی در زندگی جمعی انسانهاست.

افکار و آرای نو - با تکرر و تنوعی که دارند - نه سرپا حق است و نه سرپا باطل، و به همین دلیل نه با تأیید مطلق همراه است و نه با ردّ یکجاء، و طبعی است که واکنشهایی گوناگون در پی داشته باشد، و به بیم و امیدهای فراوانی دامن زند.

کسانی اما، بیمشان بر امید چیره می‌شود، و از سر ناتوانی به

بستن درِ پیچه‌های گفتگو و روزنه‌های تلاقی حکم می‌کنند، و می‌کوشند از مواجهه با امواج نو - که گاهی شدید و تکان دهنده است - کناره گیرند و حصاری به دور خویش کشند.

ولی تجربه چندین دهه اخیر در تاریخ مسلمانان، پرده از این حقیقت به یک سو زده است که موضع گیری سلبی به هیچ روی، چاره نهایی نیست، و همان بهتر که به شنیدن و اندیشیدن تن دهیم و از آن پس سوره را از ناسره باز نماییم.

ترجمه این اثر، گامی است در این راستا؛ و لزوماً به معنای موافقت با همه آنچه در این گفتگو - میان دو نویسنده کتاب - آمده نیست. آشنایی فارسی زبانان با تحولات فکری در جهان عرب - که بخشی وسیع از جهان اسلام است - به حد کافی نیست، اگر این ترجمه بتواند پرتوی - هر چند محدود - در این راستا نیز بیفکند، فایده اش دو چندان خواهد بود.

در پایان و برای حسن ختام این یادداشت، تذکری بهتر و جامع‌تر از این فرموده الهی سراغ نداریم: «بشر عباد الذین یستمعون القول فیتمون احسنه»^۱.

محمد محق

مشهد - تابستان ۱۳۸۳

سخن ناشر عربی

گفتگوها جریان می‌یابند؛ گاهی آرام، همنوا و هماهنگ است، و گاهی دیگر پرهیاهو، ناسازگار و بیگانه از هم... تا می‌رسد به موضوعی ناهموار و حساس که عبارت است از «متن» و در برابر آن ناچار به توقف می‌گردد، به ویژه آن گاه که متنی الهی باشد که باطل به هیچ روی بدان راه ندارد.

آیا ممکن است این متن در واقعیت پیاده گردد، و مصالح بندگان را تحقق بخشد؟!

چگونه متن ثابت می‌تواند امور متغیر را دربر گیرد و مصالح نو شونده را متحقق سازد؟

اگر انسانها به پیاده کردن متن الهی در واقعیت خود مکلف هستند، معانی و مقاصد آن را چگونه خواهند فهمید؟

آیا ممکن است برداشتهای بشری - که فطرتاً مختلف است - از يك متن، در يك مکان و يك زمان فهمی یکسان داشته باشد، چه رسد به مکانهای دور از هم و زمانه‌های در پی هم؟

اگر فهم بشری بتواند تفسیری از متن الهی به دست دهد، آیا

این فهم و برداشت انسانی عین همان قداستی را خواهد داشت که در متن الهی است؟

پس کدام يك از برداشتهای متعدد و گوناگون انسانی را باید مقدس دانست؟

اگر به کار انداختن عقل انسانی در بازکاوی مفاهیم متن و روشن ساختن مقاصد آن، کاری است که بدان اجتهاد می گویند، آیا این اجتهاد دروازه‌ای دارد که قابل گشایش و مسدود نمودن باشد؟ شروط باز و بسته نمودن و ابزار کار هر يك، کدام است؟ آیا گشایش دروازه اجتهاد در برابر عقل متنوع و محدود انسانی، زمینه گسترده‌ای برای درافتادن به خطا را فراهم نمی‌آورد؟ لغزش انسانها در فهمیدن متن چگونه است؟ و بشر چگونه لغزشهای فهم و تفسیر را تصحیح خواهد کرد؟

بستن دروازه اجتهاد - اگر دری قابل بستن داشته باشد - جز معطل ساختن عقل انسانی و از کار انداختن آن، به چه معناست؟ حال آنکه فرمان تدبیر اساساً خطاب به آن است: «أفلا يتدبرون القرآن أم على قلوب أقفالها»^۱.

همچنانکه نهی از دنبال نمودن آنچه بدان علمی نیست، آن را مخاطب قرار داده است: «و لا تقف ما ليس لك به علم إن السمع والبصر والفؤاد كل أولئك كان عنه مسؤولاً»^۲.

۱. سوره محمد (۴۷) آیه ۲۴: «آیا در قرآن نمی‌اندیشند یا بر دل‌هایشان قفل‌هاست؟»

۲. سوره اسراء (۱۷) آیه ۳۶: «از پی آنچه ندانی که چیست مرو، زیرا گوش و چشم و دل، همه را بدان بازخواست کنند.»

با این گفتگو همگام شویم، تا پاسخهای دو اندیشمند بزرگ
به این پرسشها و دهها پرسش دیگر را بدانیم؛ پرسشهایی که بسیاری را
درگیر خود ساخته است، ولی بنا به دلایلی اظهار نمی‌دارند؛ و ستایش
خداوندی را که انسان را از نعمت عقل بهره‌مند نموده و بر دیگر
آفریدگانش برتری بخشیده است.